

Kaj je dala Vidova Rezika za svoje stariše?

I.

No, kar vam mislim sedaj povedati, preljubi, sem sam doživel in bil priča, zato me le pazno poslušajte.

Kočar Vid je ležal na smrtni postelji. Čutil je, da se mu bliža zadnja ura. Povedati vam moram, kdo je bil ta Kočar Vid? Bil je velik siromak. Ni živel morda v kakem mestu, ne, njegova kočja je stala tam gori nekje v znožju gorenjskih planin, konec prijazne vasice Ž. Pa nikar ne mislite, da je sam prebival v tisti revni koči, kakor medved v svojem brlogu; Vid je imel tudi družino: bili so notri mati Vidovka in štirje otroci; najstarejši otrok je bila Rezika, kateri je bilo šestnajst let, za njo brat Ivan, star štirinajst let, potem pa še dve sestrici, Katarina, stara dvanajst in najmanjša, Lizika, stara še-le dve leti. Rezika pa ni bila vedno doma; ko je bila stara petnajst let, šla je že služiti k tujim ljudem. Pa šla je z veseljem; vsak denar, ki ga je zaslužila, dala je domov ljubim starišem. In stariši so bili tudi potrebni. Oče Vid so bili bolni že več ko eno leto; niso se mogli ganiti s postelje. Pa kakšno posteljo menite so imeli? Mehka ni bila, ampak trda, ker bili so tako ubožni; ležali so na trdi plevnici. Uboga mati Vidovka bi jim bili radi postregli, ako bi bili imeli s čim. Pa bila je grozna revščina v koči. Otroci lačni, oče bolni, sirota mati si niso vedeli pomagati; vedno so prosili Boga, da bi jim poslal pomoč. To je

še dobro, da so imeli vsaj Reziko; s krajcarji, katere je Rezika prinesla domov, kupili so bolnemu očetu časih malo juhe; nekaj so dali pa dobri ljudje. A sedaj pa niso mogli oče Vid nič več jesti: «Umr! bom», izdihnilo so, in otroci so milo zajokali; prišla je bila tudi Rezika domov k smrtni postelji očetu. Prišli so še enkrat mašnik s sveto popotnico in so jo dali bolniku zavžiti. Ko so bili lepo z Bogom spravljene, poklicali so vso družinico še enkrat k sebi; obrnivši se k otrokom, naročili so jim še enkrat: «Otročiči moji, ubogajte mater, četudi mene ne boste več imeli. Ljubi Bog vse vidi, in natanko vé, kdaj ne vbogate.» In nazadnje so prijeli še Reziko za roko ter so ji rekli s slabim glasom: «Rezika, ostani še naprej tako dobra; tako mlada si še, pa si že skrbela za-me in ves zaslužek svoj si dala za-me. Bog ti povrni, dobri otrok!» Vsi so jokali. Prišla je pa noč, in po noči so umrli Vidov oče v tisti ubožni kočici.

Čez dva dni so jih pokopali. Videl sem pogreb. Bil je silno lep jesenski dan. Solnce je še gorko sijalo in visoke gorenjske gore so se svetile v daljavi. Tam od vasi Ž. pa so nesli siromaka Vida pokopat, in za mrtvaško rakvijo so ihte le mati in zapuščene sirote.

II.

Pogreb je bil že minil; drugi ljudje so se počasi razšli s pokopališča, najdalje so ostali Vidovi na grebu očetovem in molili za njih dušo. Slednjič opomnijo mati: «Otroci, treba bode iti domov!» Vstanejo in molče odidejo. Po potu bi bila mlajša sestra rada kaj vprašala starejšo Reziko, pa ker je videla, kako so mati in ona žalostni, ni si upala. Molče pridejo domov v staro kočico. Bila je prazna, očeta ni bilo več. Vidovka se vsede vsa utrujena na klop, solze jej zalijó oči. «Otroci, kako hočemo zdaj začeti? Ničesar nimamo.» Tudi Rezika je bila žalostna, ko je videla mater jokajočo, toda dobra hčerka je imela pobožno srce in je zaupala v Boga. «Mati, nikar preveč ne žalujte; saj ste me sami večkrat učili, da imamo dobrega Očeta v nebesih, ki skrbi za vse stvari po očetovsko. Ker nam je vzel očeta,

skrbel bo gotovo on sam za nas. Še za vrabce, ki zunaj čivkajo, tako lepo skrbi, da imajo vedno dovolj jesti, gotovo tudi nas ne bo zapustil.»

«Prav govoriš, ljuba hčerka; čeprav so umrli oče, saj imamo vsi pravega in najboljšega Očeta v nebesih. On nam bo odvzel vse nadloge. Zgôdi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji, tako hočemo vsi skupaj vedno moliti.»

«In pa pridno delati», pristavi Rezika. «Ljuba mati, jaz grem še danes nazaj v službo, in hočem biti zvesta in pridna in poslušna; nekaj si že prislužim, in vse to bom dala vam, da boste laže skrbeli za mlajši sestrici moji.»

«Jaz pojdem pa k botru za čevljarja se učiti», zakliče Ivan, «obljubili so mi že, da čez en mesec začnemo. In potem bom tudi jaz kaj zaslužil in vam pomagal.»

Tako sta obetala dobra otroka, kaj hočeta storiti za mater. Mati Vidovka pa so bili ginjeni od tolike ljubezni svojih otrok in so na tihem prosili Boga, da bi zmirom taka ostala.

Še tisto popoldne je šla Rezika nazaj v službo in je po potu molila za rajnega očeta ter delala trdne sklepe, kako marljivo bo služila svojemu gospodarju, da bi le več zaslužila za ubogo mater. Toda pregovor pravi: Človek obrača, Bog pa obrne. Tako se je zgodilo tudi tukaj.

III.

Ni še preteklo celih štirinajst dni po očetovi smrti, ko zboli Vidovim druga hči Katarina. Začelo se jej je blesti: imela je vročinsko bolezen. Hudo je bilo ubogi materi, videči, koliko hčerka trpi, a najhujše jim je bilo to, ker jej z ničemer niso mogli postreči, da, niti zdravnik si niso upali poklicati, ker so mislili, da ne bodo mogli plačati stroškov. Najbolj so pomoči iskali pri Bogu, in so vedno vzdihovali k Njemu: «Ti si naš najboljši Oče, ti skrbi tudi za moje uboge otroke». Katarini se je res začelo zdravje vračati in že je vstajala in počasi hodila po hiši in lazila tudi že okrog hiše. Toda med tem časom se je približala zima; Katarina se ni dosti varovala, z nova se je prehladila in morala se je zopet

vleči, in z nova je začela hudo blesti in mešati se, in mislili so, da bo kar ugasnila. Velika vročina jo je kuhala. Ko so ljudje zvedeli, da imajo pri Vidovi vročinsko bolezen, ni si upal nihče k njim; otroci so si plašno dopovedovali: «Vidova Katra ima vročino». Od daleč so se bali hiše, misleč, da bo vročina kar na-nje skočila, ako bi šli blizu hiše. Le Rezika se ni bala vročinske bolezni; ako je le mogla, je pritekla pogledat sestrico in potolažit mater. Toda Katra ni dolgo bila sama bolna, kmalu je našel od nje bolezen tudi nekoliko starejši brat Ivan. Začel se je tudi on mešati; moral je ležati. Uboga mati so jokali in stregli bolnikoma. Časih jim je kaka dobra soseda prinesla kako stvar, da so jima jo dali.

Tudi sedaj je večkrat pritekla Rezika, in če je le mogla, prinesla s sabo kako jedilce, da bi imela uboga bolnička. Prosila je pa tudi mater, naj se varujejo, da še oni ne zbolé, kajti če oni zbolé, kaj bodo počele sirote? «Bode že nebeški Oče poskrbel, saj tudi za vrabce na polju skrbi», odgovarjala jej je skrbna ženica, mati Vidovka. In res, česar se je dobra Rezika tako bala, to je prišlo. Okna Vidove kočice so bila vedno zaprta; nihče jim ni svetoval, da bi kočico prezračili; zrak je bil v njej ves zastrupljen od bolezni. Dobrega zraka je prišlo le toliko notri, kolikor si je sam našel pot skozi luknjice in razpoke pri vratih in oknih. To ste pa že sami občutili, ljubi moji, kadar vam je kak slab duh udaril v nos, da se vas je lotila kakor omotica; vzduh (zrak) v Vidovi koči pa ni bil le slab, ampak kar nekako zastrupljen. Lotila se je torej bolezen tudi matere, tudi mati so se morali vleči na posteljo; noge jih niso več nosile. Zraven njih na postelji je ležala najmlajša hčerka Lizika. Sedaj ni bilo nikogar več, ki bi mogel streči bolnikom; mati, ki so bili do sedaj noč in dan na nogah, da so dajali vode ali mleka bolnikoma, sedaj so bili bolni sami. Nihče se pa ni prav upal noter v to hišo, polno bolezni. A česar si drugi niso upali, upala si je naša junaška Rezika. Povedala je gospodinji, da je doma vse bolno. «Pustite me za toliko časa, da mati ozdravi», prosila je. In šla je in preselila se je zopet domov.

IV.

Kmalu se je razvedelo, da je Vidova Rezika prišla domov in da sedaj sama skrbi za vse, za mater, za brata in obe sestrici. Vsi so jo hvalili, kako pogumna in dobra je. Matere so pravile svojim otrokom: «Otroci, glejte, taki bodite, kakor Vidova Rezika, ki tako lepo streže bolni materi in bratcu in sestricama.»

Neko popoldne napravim se tudi jaz proti Vidovi koči. Velik sneg je ležal po gorah in nižavah. Pridem pred kočo in odprem vrata. O, ljubi moji, kak pogled se mi je odprl! Na postelji so ležali mati Vidovka v hudi vročini; zelo se jim je bledlo, in nič me niso poznali; kar sami za-se so govorili nerazumljive besede. K njim se je stiskal ubogi otročiček, mala Lizika, in jokala, in klicala je: «Mama, mama!» Pa mama se niso oglasili in revica ni vedela, da so za smrt bolni. Pa komaj postojim en trenotek, kar zaslišim stokanje izza mize. Pogledam in vidim, da ste tam dve posteljici, na eni leži Ivan, na drugi pa sestra mu Katarina. Kar žalosten sem postal, ko sem videl tako revščino in bolezen. Toda nisem mogel biti dolgo žalosten. Od postelje do postelje namreč je hitela dobra Rezika in ponudila vsakemu kaj; najmanjši sestrici žlico kave, drugi sestrici malo mleka, bratcu malo juhe, ki jo je dobila od dobrih sosedov, mami slednjič kapljico vode, ker oni so bili najslabejši in niso mogli nič vžiti. A vse to je delala s takim veseljem, da se jej je kar na obrazu brala zadovoljnost in mir srca.

«Rezika, kako moreš biti vendar tako vesela v tej žalosti?» vprašam jo začuden.

«Oh, zakaj ne bi bila vesela», odgovori mi, «saj mi vest pravi, da dobro delam».

«Ali se nič ne bojiš, da tudi ti oboliš in umrješ?»

«Bolezen in smrt ne pridete, če Bog ne dopusti», odgovori modra deklica.

«Res je to; a povej mi vendar, ljuba Rezika, s čim se vendar tolažiš vse te dni, ko moraš noč in dan čuti pri bolnikih sama?»

«O, častiti gospod», odgovori mi, «mnogo tolažbe imam. Posebno pa me tolažijo tri reči. Najprej vem,

da spolnujem voljo božjo, če strežem ubogi materi. Saj Bog ukazuje otroku: „Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti dobro pojde na zemlji“. Bog tirja od otrok, da v boleznih ne zapusté starišev, ampak da jim pomagajo in za-nje molijo. Ako torej strežem mami, spolnujem božjo voljo, in to mi daje veliko sladkost. Drugič pa imamo tam-le v kotu bridko martro. In vidite, kadar pogledam na križanega Jezusa, in se spomnim, kako je on življenje dal za vse ljudi, pa mi vest pravi, da moram tudi jaz biti pripravljena življenje dati za mater, ako bi bilo treba. Tretjič pa se spominjam, koliko je naša ljuba Mati Marija trpela, ko je pod križem stala, in vidim, da to moje trpljenje ni nič proti njenemu. In zato vse to darujem Bogu, pa sem vedno vesela.»

«Rezika, ti boš enkrat gotovo srečna, ker tako spoštuješ svoje stariše.» To sem rekel in sem stopil iz koč. Zdela se mi je dobra Rezika kakor angelj, ki streže ubogim ljudem; tako nedolžna in ponižna deklica je bila.

V.

Nekaj dni potem je zapel mrtvaški zvon v vasi Ž. Ljudje so precej vedeli povedati, da je umrla Vidcvka tam gori v Vidovi koči. «Bog ji daj večni mir in pokoj!» molili so dobri ljudje za-njo, nekateri pa so z glavo zmajevali, češ: «Kaj bodo počele sedaj sirote, brez očeta, brez matere, in najmlajša stara še-le dve leti?» Lahko si mislite, mladi čitateljčki moji, koliko je trpela sedaj uboga Rezika!

Kakšna žalost je bila doma v tisti revni koči! Mati so ležali mrtvi, mali bolniki so bili sicer nekoliko okrevali, a ne do dobra. Najmanjša, Lizika, se je še vedno stiskala k materi, ker siročica ni vedela, da so mrtvi; druga dva bolnika pa sta jokala na svojih posteljicah za dobro materjo: «Mar bi bil jaz umrl mesto matere», vzdihoval je Ivan. «O kam bomo šli sedaj brez matere», tožila je Katarina. Rezika sama se je še držala po koncu. Pokleknila je pred podobo križanega Jezusa ter molila za dušo rajnce matere. Milo se jej je storilo, ker mati niso nič slovo mogli vzeti od otrok; tudi njej niso nič naročili, kaj naj stori z mlajšima sestricama; naročiti pa niso mogli, ker so bili ves čas boleznih zme-

šani, tako, da niso poznali nikogar, niti svojih ljubih otročičev. Toda Rezika niti sedaj ni obupala, saj je imela trdno zaupanje v Boga. «Vidita, Ivan in Katrica, sedaj smo sirote», govorila je bolnikoma, «očeta nimamo, mater nimamo na svetu več. Toda nič se ne bojmo; naš oče bo sedaj toliko bolj nebeški Oče, in naša dobra mati bo Marija. Marija pa nam ne bo umrla nikoli.»

Tako so se tolažile sirote. Med tem pa so prišli v hišo štirji možje in so zabili mater v leseno rakev in so jo nesli ven iz koče tja k farni cerkvi v mrtvašnico. Mil jok so zagnali otroci, ko so jim odnesli mater iz koče, pa nič ni pomagalo; ker je bila bolezen nalezljiva, ukazal je župan, da Vidovka ne smé ležati doma na mrtvaškem odru, temveč da jo morajo precej nesti v mrtvašnico. To vam je bil žalosten pogreb. Noben drug ni šel za rakvijo, kakor Rezika in nekaj soséd, katerim se je smilila uboga Vidova družinica. Položili so rakev v mrtvašnico; poleg rakve je gorela lučica. Otroci, iz šole gredoč, so plezali na pokopališčni zid in s prstom kazali v mrtvašnico, češ, tam ležé Vidova mati, ki so imeli vročino. Blizu pa si ni upal nobeden, bilo jih je strah. Rezike pa ni bilo nič strah, in rada bi bila ostala pri materi ves čas, da je le smela. Čez dva dni so skopali na pokopališču jamo, tam blizu onega groba, v katerem je počival kočar Vid, in položili so v jamo ženo njegovo, Vidovko.

VI.

Vse to natanko vem, kako se je zgodilo, ker sem bil sam v tistem kraju. Dobro sem poznal Vidove. Precej po pokopu matere Vidovke pa sem moral zapustiti tisti kraj, vsesti sem se moral na železnico, pa iti drugam, dolj proti beli Ljubljani. En mesec nisem nič zvedel, kaj se godi v vasici Ž. tam na Gorenjskem. Nekega dne pa srečam znanega moža od tam gori. Stopim k njemu in ga hitro vprašam: «Kako je kaj pri Vidovih?» — Mož me začudeno pogleda. «Ali še nič ne veste?» pravi. »To vem, da so Vidova mati umrli, drugega pa nič.» — «O Reziki ne veste nič?» vpraša dalje. — »Nič, čisto nič ne vem», odgovorim. «Povejte mi vi kaj.» — «O, to je žalostna povest», odvrne mož, «kaj takega še

nismo doživeli. Včeraj smo jo pokopali». — «Za božjo voljo! Rezika je umrla?» zakličem jaz ves prestrašen. «Kako je to mogoče?» — «Umrla, umrla. Vedite, da je vse jokalo včeraj, ko so jo pokopavali. Takega otroka ni z lepa.» — «Ali kaj pa jej je bilo?» vprašam zopet. — «O, to ni čudno, da je prišlo tako daleč. Koliko je pa reva trpela. Prej še, dokler je živel njen oče, delala je nad vse pridno, da je le več zaslužila in dala domov za bolnega očeta, potem pa, ko so zboleli vsi za vstjo in nazadnje še mati, trpela je ona največ. Vsako uro, po noči in po dnevi, morala je biti na nogah, ker vedno jo je ta ali oni bolnik klical. Spala je na tleh, več tednov le ubogo malo. Vrh vsega tega je morala pa dihati tisti okuženi vzduh, ki je bil v koči; bila je kočja takorekoč zastrupljena od te hude bolezni. In tako je dobila tudi Rezika kal bolezni. Nekaj časa po materini smrti je še stregla malima sestricama in bratu, a slednjič se je pokazala bolezen na njej; imela je vročinsko bolezen; vsem se nam je v srce smilila dobra Rezika; vsi bi ji bili radi pomagali, pa pomoči pri ljudeh ni bilo več za njo. Šla je za očetom in materjo, in so jej tudi grob izkopali tik materine gomile.»

Solze so mi prišle v oči, ko mi je pravil mož o smrti dobre Vidove Rezike. Oh, bila je tako dober, nedolžen otrok, res kakor angeljček!

«Kaj pa z drugimi Vidovimi otroci?» vprašam naposled.

«Vsi so ozdraveli. Ivana je vzel boter, ki je čevljar, da ga izučí čevljarstva; Katarina bo ostala pri sosedu; najmanjšo hčerko, Liziko, je vzela pa teta k sebi, da jo bo lepo po krščansko zredila. V kočjo se je priselila stara zasebnica, da jo varuje, dokler Ivan ne odraste. Po Reziki nam je pa vsem hudó, to vam moram reči.»

«Rezika je dala najlepši izgled otrokom, kako norajo ljubiti stariše», opomnim jaz.

«O, to so tudi naš gospod župnik rekli otrokom: ‚Otroci‘, rekli so, ‚poglejte, kaj je Vidova Rezika strčila za svoje stariše: za očeta je skrbela in je dala za nje vse, kar je zaslužila; materi je ljubeznivo stregla in molila za nje, ko so bili bolni, da, celó življenje je dala za nje, ker prav takrat je dobila smrtno bolezen, ko je

bila doma pri bolni materi. Pa vendar je bila vedno vesela; vse je delala iz ljubezni do Boga, ker je božja volja, da otroci ljubijo svoje stariše in da jim pomagajo, če so v potrebah. Posnemajte dobro Reziko tudi vi.»

Tako so učili gospod župnik. Jaz pa vam rečem še to-le, ljubi moji: Bog je zapovedal v četrty zapovedi: Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji. Rezika jih je spoštovala in ljubila, in kakšno plačilo je dobila? Dolgo res ni živela na zemlji, zato jo je pa Bog poklical k sebi, kjer bo pri ljubih stariših in med angelji živela dolgo, dolgo, vso večnost; ni se ji godilo dobro na tem svetu, zato se jej pa toliko boljše godi tam gori pri nebeškem Očetu in pri Jezusu in Mariji, kjer ni več smrti in nobene solze in nobene žalosti več. Ljubi prijateljčki, živimo tako, da bomo tudi mi prišli za Reziko tja gori.

J. Debevec.

Deklici.

Vidiš cvetko, dete moje!
Lepo belo kakor snég;
Radostno srcé, okó je,
Ko jo gledam brez vseh pég.

Hčerka, veš kaj ti pomeni
Svetlobelih žar peres?
Cvetko to najbolj mi cenj,
Ona biser je nebés.

Ali veš, kako se zove?
Saj o njej si čula že,
Med cvetličjem najbolj slóve,
Lilija ji je imé.

To cvetličje, ta heloba
Zlata ta sredinica:
To prezala je podoba
Znak nedolžnega srcá.

Lilija, o cvetka mila!
Si Mariji bila v dar,
Jožefa lepo krasila,
Kjer cvetiš, je blagodar!

Hčerka mila! Bog ohrani
V srcu ti ta cvet blestéč,
Tudi, ko ne bo na strani
Tebi, ljube mame več.

